

Prasa prowincjonalna w badaniach nad miastami galicyjskimi doby autonomicznej. Geneza – charakterystyka – interpretacja¹

Badania nad dziejami prowincjonalnych miast Galicji wymagają od historyka zazwyczaj wnikliwych kwerend obejmujących źródła archiwalne o różnorodnej proveniencji. Obok archiwaliów urzędowych i gospodarczych, map, źródeł statystycznych oraz szeroko rozumianej memuarystyki, często wykorzystywana jest prasa, dla której druga połowa XIX wieku pozostaje czasem szczególnie intensywnego rozkwitu. Droga do tego była jednak długa i dosyć trudna, a i później ruch prasotwórczy na prowincji galicyjskiej miał swoją specyfikę. Niemniej właśnie z tej epoki pochodzi ogromna większość tytułów prasowych stanowiących dla współczesnego badacza dziejów Galicji obszerną skarbnicę wiedzy na temat miast prowincjonalnych i ich mieszkańców.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że pod pojęciem prasy prowincjonalnej należy rozumieć wszystkie tytuły, które przede wszystkim ukazywały się (były redagowane) i kolportowane poza głównymi centrami ówczesnych władz politycznych². Przy czym, jak wskazuje Józef Mądry, pisma te swoim „zasięgiem przestrzennym” nie wykraczały poza tematykę regionalną (lokalną)³. Wszystkich pozostałych periodyków, któ-

¹ Artykuł swoim zakresem obejmuje wyłącznie analizę prasy polskojęzycznej.

² W przypadku Galicji należy mieć na myśli nie tylko stołeczny Lwów, ale również Kraków, uznawany przez zaborcę (od końca XVIII wieku) za stolicę szeroko rozumianej Galicji Zachodniej.

³ J. Mądry, *Rodowody współczesnej prasy lokalnej w Polsce (Z kilkoma wnioskami dla praktyki dziennikarskiej)*, „Zeszyty Prasoznawcze” XXIX: 1988, nr 3 (117), s. 60. Dla porównania w okresie międzywojennym za prasę prowincjonalną uznawano tytuły ukazujące się poza Warszawą. Zob. J. Jarowiecki, *Prasa wydawana w Krakowie – przedmiotem badań nad prasą lokalną*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” XIV: 2011, z. 1–2 (27–28), s. 71.

re nie wykazywały tematycznie „lokalnego ograniczenia”, nie należy przypisywać do grupy typologicznej „prasa lokalna”⁴. Tym sposobem cechą właściwą dla pism prowincjonalnych było ich adresowanie do odbiorców zamieszkujących określony – zazwyczaj niewielki – obszar, a tematy poruszane na kartach takich periodyków miały traktować o sprawach istotnych właśnie dla lokalnej społeczności⁵. Z powyższymi rozważaniami korespondują wnioski zaprezentowane przez znakomitego znawcę tematu Mariana Tyrowicza, który w tekście o wymownym tytule *Rola i charakter polskiej prasy prowincjonalnej w XIX w.* opublikowanym w 1983 roku na łamach „Zeszytów Prasoznawczych” stwierdził:

Wydaje się, że uściślenia pojęcia prasy prowincjonalnej dokonać można przede wszystkim drogą ekskluzji: do prasy tej nie można zaliczać wydawanej w siedzibach najwyższych władz państwowych (zaborczych czy przejściowo polskich) poszczególnych prowincji, określonych granicami ustalonymi traktatami rozbiórczymi od 1772 r., na których to terytorium dominowała kultura polska językowo i nieraz instytucjonalnie (szkolnictwo, organizacja kościelna). Natomiast siedziby prefektów departamentów Księstwa Warszawskiego, jak następnie gubernatorów cywilnych (rosyjskich) w Królestwie Kongresowym, podobnie jak austriackich starostów w Galicji–Lodomerii i Galicji Zachodniej oraz landratów (naczelników powiatów) w zaborze pruskim – wypadnie traktować jako ośrodki prowincjonalne⁶.

Według M. Tyrowicza o „nieprowincjonalnym” charakterze miasta w XIX wieku decydował także jego uniwersytecki charakter. Argumentacja ta – w Galicji – automatycznie wykluczała więc obok stołecznego Lwowa także Kraków⁷.

Geneza

Asumpt do rozwoju prasy regionalnej w Galicji, aczkolwiek w ograniczonym zakresie czasowym, dała Wiosna Ludów. Wraz z nadejściem fali rewolucyjnej w 1848 roku, dla prasy polskiej w Galicji rozpoczął

⁴ J. Mądry, *Rodowody współczesnej prasy...*, s. 60.

⁵ Tamże, s. 60–61.

⁶ M. Tyrowicz, *Rola i charakter polskiej prasy prowincjonalnej w XIX w.*, „Zeszyty Prasoznawcze”, XXIV: 1983, nr 3 (97), s. 80.

⁷ Tamże.

się wyjątkowy okres⁸. Oczywiście w głównej mierze rozwój ten dotyczył najważniejszych gazet krakowskich i lwowskich, ale nie tylko. Wówczas po raz pierwszy prasa lokalna decydowała o komunikacji społecznej w mieście, a nierzadko poza nim⁹. Przy czym wśród pism ukazujących się na prowincji dominowała tematyka ogólnospołeczna, a ich zakres oddziaływania był relatywnie duży. Dość wspomnieć tutaj znany wadowicki „Tygodnik Wiejski” wydawany przez miejscową Radę Narodową. Jego redaktorem został ksiądz Wincenty Wąsikiewicz¹⁰.

Do największych trudności, z którymi borykały się ówczesne lokalne redakcje, należał brak bazy poligraficznej¹¹. Niemniej paradoksalnie zdarzały się przypadki, że poprawa infrastruktury drukarskiej w miastach prowincjonalnych nastąpiła dopiero po Wiośnie Ludów. Proces ten należy wiązać z restrykcjami władzy centralnej wobec dotychczasowych niezależnych drukarni działających w Krakowie oraz we Lwowie. W okresie neoabsolutyzmu właścicielom drukarni, którym udowodniono omijanie cenzury, konfiskowano majątek, w szczególności maszyny drukarskie. Nierzadko skazywano ich na kary więzienia¹². Nowoczesne urządzenia drukarskie ?????????????? ?????? trafiły na prowincję. Tam zasiłały miejscowe przedsiębiorstwa drukarskie.

Niewątpliwie za lata rozkwitu prasy prowincjonalnej w Galicji należy uznać przełom XIX i XX wieku. Wśród głównych przyczyn tego zjawiska należy wskazać przede wszystkim potrzebę ulokowania po-

⁸ M. Tyrowicz, *Prasa Galicji i Rzeczypospolitej Krakowskiej 1772–1850. Studia porównawcze*, Kraków 1979, s. 20–21, 37–40, 51–52, 160–163.

⁹ J. Jarowiecki, *Prasa wydawana w Krakowie...*, s. 66–67; M. Tyrowicz, *Rola i charakter polskiej prasy...*, s. 82.

¹⁰ Wartościowe ustalenia na temat „Tygodnika Wiejskiego” stały się udziałem Grażyny Gzelli, która zakwestionowała rolę poety Adama hr. Gorczyńskiego w pracach wydawniczych nad „Tygodnikiem”. G. Gzella, „Pisma dla ludu” pod zaborami w pierwszej połowie XIX wieku, Toruń 1994, s. 91–93. Zob. też: R. Tatka, *Wadowickie oficyny wydawnicze*, „Wadowickie Zeszyty Kulturalne. Nadskawie” 1982, s. 4; T. Ratajczak, *Z dziejów galicyjskiego czasopiśmiennictwa – „Tygodnik Wiejski”*, „Przegląd Historyczno-Kulturalny Wadoviana” 2004, nr 8, s. 87–91; K. Meus, *Wadowice 1772–1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013, s. 188–189, 328–330; tenże, *Wies podkrakowska wobec wydarzeń rewolucyjnych 1848 roku*, [w:] *Wielka historia puka do naszych drzwi. Wies podkrakowska wobec polskich powstań narodowych XVIII–XIX wieku*, red. J. S. Kozik, Kraków 2013, s. 84–90.

¹¹ Problem ten występował w wielu miejscowościach dawnej Galicji również w okresie międzywojennym. Zob. A. J. Cieślukowa, *Polskie dzienniki w województwie wołyńskim w dwudziestolecie międzywojennym*, „Zeszyty Prasoznawcze” LIV: 2011, nr 3–4 (207–208), s. 162.

¹² J. Sowiński, *Polskie drukarstwo*, Wrocław – Warszawa – Kraków etc. 1988, s. 162.

tencjału społecznego tkwiącego wśród lokalnej inteligencji środowisk drobnomieszczańskich. W tym miejscu warto zauważyć, że w okresie autonomicznym ruch prasotwórczy pozostawał faktycznie, obok funkcjonowania „stowarzyszeń niepolitycznych”¹³, najważniejszym objawem działalności prospołecznej wśród galicyjskich mieszczan¹⁴. Ciekawy i godny przybliżenia pogląd, próbujący wyjaśnić fenomen rozwoju prasy prowincjonalnej doby autonomicznej, znajdziemy na łamach ukazujących się w XIX wieku periodyków lokalnych „Gazety Kołomyjskiej” (numer z 15 czerwca 1896 roku) oraz „Kurier Stanisławowski” (wydanie z 19 lipca 1896 roku), gdzie w opublikowanym felietonie pt. *Dziennikarstwo prowincjonalne a publiczność* napisano:

W ostatnich latach ruch piśmienniczy, dziennikarski wzmógł się na prowincji. Wywołała go potrzeba społeczna, domagająca się nieraz głosu odmiennego od głosów wydawanych przez stołeczne kierowniczki opinii publicznej, a głównie może potrzeba informacji w ciaśniejszych kółkach i gronach [...]. Potrzebę gazety prowincjonalnej odczuwa się dzisiaj coraz więcej. Jedni szukają w niej wiadomości ściśle kronikarskich, nowinek, opisów ciekawych zdarzeń z okolicy, z objawów życia społecznego i towarzyskiego; inni szukają informacji ściśle zawodowych i fachowych objawów ruchu przemysłowego, objawów na polu ekonomicznym, chcąc przez to zasięgnąć nieraz wiadomości bardzo ważnych dla rozwoju własnych przedsiębiorstw i interesów¹⁵.

Renesans polskiej prasy prowincjonalnej w Galicji nastąpił w latach 1880–1910 (zob. aneks)¹⁶. Przy czym przełomowym momentem dla regionalnego ruchu prasotwórczego był rok 1894, kiedy zniesiono uciążliwy obowiązek wnoszenia kaucji przez wydawcę czasopisma periodycznego. Przełom XIX i XX wieku stał się czasem narodzin wielu inicjatyw prasowych na prowincji, większość z nich nie sprostała potrzebom rynku i okazała się efemerydami. W sposób obrazowy pro-

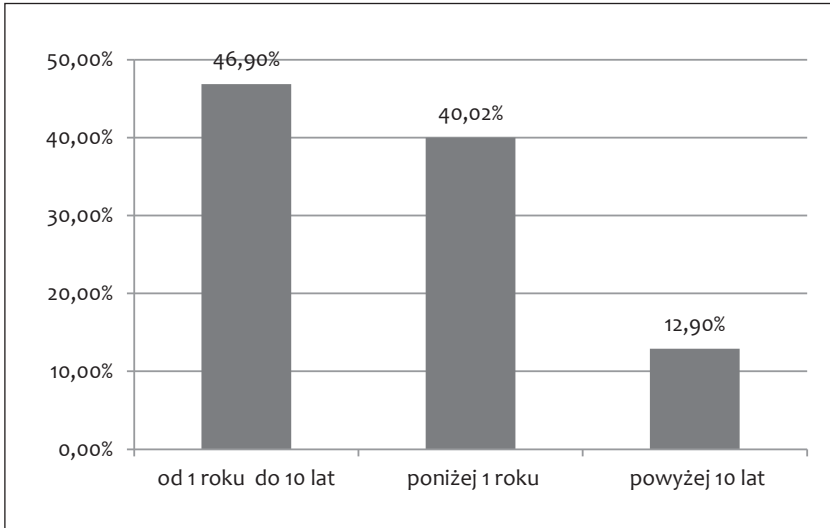
¹³ O swoistej „epidemii” zakładania stowarzyszeń społecznych na przełomie XIX i XX wieku donosił na swoich łamach „Tygodnik Tarnopolski”. Zob. „Tygodnik Tarnopolski” nr 6, 15 luty 1904.

¹⁴ J. Jarowiecki, *Prasa wydawana w Krakowie...*, s. 67–68.

¹⁵ „Gazeta Kołomyjska” nr 30, 15 kwiecień, 1896; „Kurier Stanisławowski” nr 565, 19 lipiec 1896.

¹⁶ W latach 1865–1918 w 67 miejscowościach Galicji wydawano w sumie 538 tytułów prasowych. Zob. J. Jarowiecki, *Prasa wydawana w Krakowie...*, s. 69.

Podział prowincjonalnej prasy galicyjskiej ze względu na czas jej wydawania (lata 1866–1918)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aneksu

ces ten ilustruje powyższy wykres, gdzie widać, że aż 40% periodyków (w latach 1866–1918) ukazywało się zaledwie jeden rok. Niewiele więcej 46,9% wytrzymało próbę czasu i pozostawało na rynku prasowym przez okres dłuższy niż jeden rok, ale krótszy niż dekada.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że rozrost prasy prowincjonalnej na obszarze Galicji dotyczył nie tylko polskojęzycznych gazet i czasopism, ale także tytułów adresowanych do innych grup językowych. Na terenie miast wschodniogalicyskich nastąpił niespotykany dotychczas rozwój gazet w języku ukraińskim. Pomędzy 1886 a 1914 rokiem w samym tylko Tarnopolu i w obrębie Tarnopolszczyzny wydawano w sumie 23 tytuły prasowe, z których zdecydowana większość ukazywała się w Brzeżanach (11 tytułów) oraz w Tarnopolu (8 tytułów)¹⁷.

Podejmując kwestię genezy prasy regionalnej w Galicji należy pamiętać, że jej siłą napędową było zniesienie cenzury państwowej, która *de facto* przyczyniała się do hamowania inicjatyw prasowych, z krótką przerwą w okresie Wiosny Ludów i tuż po niej¹⁸. Stosowną regulację

¹⁷ Zob. М. Галушко, *Українські часописи Тернополя і тернопільщини 1886–1944*, Львів 2008, s. 15–21, 42–51, 55–107.

¹⁸ Zniesienie cenzury *de iure* nastąpiło 14 marca 1848 roku i było zasadniczym

prawną liberalizującą prawo prasowe ustanowiono w grudniu 1862 roku (Ustawa prasowa z 17 grudnia), a ogłoszono w numerze szóstym Dziennika Ustaw Państwa za rok 1863. Konsekwencją wprowadzonych zmian prawnych było przede wszystkim zniesienie administracyjnej kontroli nad prasą i zastąpienie jej kontrolą określoną w odpowiednich przepisach kodeksu karnego. *De iure* zapis ten likwidował ograniczenia w działalności wydawnictw periodycznych z przyczyn politycznych, czego dowodem miało być między innymi odebranie organom administracji państwowej prawa konfiskaty druku. Demokratyzacja objęła również rozpowszechnianie i handel periodykami. Państwo jednak zachowało pośrednią kontrolę nad ruchem wydawniczym w cesarstwie. W mocy utrzymano obowiązek dostarczania do starostów oraz prokuratury państwowej tzw. egzemplarza obowiązkowego czasopisma periodycznego. Jeśli objętość gazety nie przekraczała pięciu arkuszy (np. dzienniki), wówczas wydawca był zmuszony przedstawić stosownym organom państwowym przygotowany periodyk na co najmniej dobę przed jego wysyłką. Poza wydawcą odpowiedzialność za zamieszczane treści spoczywała także na redaktorze numeru¹⁹. Jak już wspomniano wcześniej, 9 lipca 1894 roku nastąpiła nowelizacja Ustawy prasowej,

---

postulatem władz rewolucyjnych w Wiedniu i w innych miastach cesarstwa austriackiego. Patent cesarski z 4 marca 1849 roku potwierdził wolność prasy, jednocześnie ograniczając ją ustanowionym prawem o „zapobieganiu nadużyciu prasy” oraz o „postępowaniach w przypadku popełnienia wykroczenia prasowego”. Tym sposobem zwiększono katalog kar grożących dziennikarzom za prezentowanie uznanych za antypaństwowe treści. Dla przykładu za pozytywne odnośnienie się do likwidacji jednolitości państwowej groziła kara pozbawienia wolności do lat dziesięciu. Całkowity powrót do stanu sprzed rewolucji nastąpił w 1851 roku, kiedy na fali rewizjonizmu, młody cesarz Franciszek Józef I wprowadził rozporządzenie (z 6 lipca 1851 roku) zezwalające na zawieszanie pisma periodycznego, gdy jego profil uznano za niezgodny z racją stanu prezentowaną przez władze centralne. Ostatnim akordem powrotu do absolutyzmu było wdrożenie ustawy prasowej z 27 maja 1852 roku. Na jej mocy zaprowadzono system koncesjonowania wydawnictw periodycznych, co faktycznie oznaczało potrzebę uzyskania przez wydawcę indywidualnej zgody namiestnika na prowadzenie działalności wydawniczej. Do 1859 roku nie dopuszczano możliwości scedowania koncesji na inne osoby, nawet spokrewnione z koncesjonariuszem. Ponadto wydawcę czasopisma (o tematyce politycznej, religijnej oraz społecznej) rozpoczynającego działalność zobligowano do uiszczenia jednorazowej kaucji w wysokości nawet 10 000 złr, co dla wielu przedsiębiorców stanowiło barierę niemożliwą do przekroczenia. Zob. A. Dziadzio, *Cenzura prasy w Austrii 1862–1914. Studium prawnohistoryczne*, Kraków 2012, s. 13–23.

¹⁹ Tamże, s. 25–26; *Ustawa prasowa z 17 grudnia 1862 r. (Nr 6 Dz. Ust. Państw. za r. 1863)* z wszystkimi odnośnikami do niej ustawami i rozporządzeniami, oprac. I. Suesser, Złoczów 1899, s. 6–29.

a wraz z nią Ustawy o postępowaniu karnym z 23 maja 1873 roku²⁰. W świetle nowych przepisów prawa zlikwidowano obowiązek opłacania kaucji przez wydawców czasopism periodycznych, co faktycznie dało asumpt do gwałtownego wzrostu liczby tytułów prasowych w Galicji. W przypadku stwierdzenia złamania obowiązującego prawa, nakładano na wydawnictwo karę pieniężną, którą należało uiścić w osiem dni od jej prawomocnego orzeczenia. W innym razie prokuratura mogła wstrzymać działalność prasową wydawcy, „dopóty zapłata nie będzie udowodniona”²¹.

Z lektury zamieszczonego na s. 77–88 aneksu, wynika że apogeum rozwoju prasy prowincjonalnej nastąpiło w połowie lat dziewięćdziesiątych XIX wieku, co należy tłumaczyć kolejnymi decyzjami rządu centralnego liberalizującymi procedury wydawnicze (zniesienie kaucji oraz w 1900 roku tzw. stempla dziennikarskiego). Oczywiście ze względów demograficznych, ekonomicznych i kulturowych progres ten dotyczył głównie największych miast regionu: Krakowa oraz Lwowa; trudno jednak nie zgodzić się, że pod tym względem swój renesans przeżywała także prowincja. Ponadto, jak słusznie zauważa Urszula Jakubowska, nierzadko nowe inicjatywy prasowe były konsekwencją silnego zróżnicowania lokalnej sceny politycznej w Galicji przełomu XIX i XX wieku²². I choć pluralizm prasy ze względów politycznych pozostawał domeną najważniejszych ośrodków prasotwórczych, to zdarzały się przypadki, że wybrane redakcje prowincjonalne posiadały aspiracje polityczne, a także zdefiniowane poglądy ideologiczno-światopoglądowe (konserwatywno-religijne, liberalne, ludowe itd.). Nierzadko też tym sposobem próbowano pozyskać grono czytelników, a przede wszystkim prenumeratorów. Spośród licznych tytułów związanych z prowincją zabarwienie polityczne posiadały między innymi: „Głos Przemyski”, „Nowy Głos Przemyski”, „Tygodnik Rzeszowski”, a także wydawane w Stanisławowie „Wolne Słowo” oraz „Nowiny”. Wszystkie wymienione wydawnictwa sympatyzowały z rosnącym w siłę na początku XX wieku ruchem socjalistycznym²³. Swoje organy prasowe mieli również przedstawiciele Narodowej Demokracji. Mowa tutaj

²⁰ Tamże, s. 22.

²¹ Tamże, s. 23.

²² U. Jakubowska, *Galicyjskie inicjatywy prasowe na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Galicyjskie spotkania 2010*, red. U. Jakubowska, Zabrze 2010, s. 97.

²³ Tamże, s. 101.

o „Głosie Ziemi Sandomierskiej”, dwutygodniku wydawanym w Tarnobrzegu w latach 1901–1902²⁴. Dużą reprezentację posiadały czasopiśma krzewiące idee konserwatywne (religijne) oraz ludowe.

Opisany powyżej proces rozwoju prasy regionalnej widoczny był przede wszystkim w miastach uznanych przez prawo austriackie – ze względów administracyjnych, wojskowych i sądowniczych – za „miasta większe” w Galicji. Wśród nich prym wiodły: Nowy Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów oraz Tarnów²⁵. Co ciekawe, wnikliwa analiza aneksu pozwala stwierdzić, iż co najmniej kilka miast prowincjonalnych uważanych za istotne w strukturach administracyjnych nie posiadało własnych tytułów prasowych. Czym spowodowany był ten stan rzeczy? W pierwszej kolejności można byłoby wnioskować, iż mieszkańcy danego miasta byli słabo zorganizowani i nie wykazywali aktywności na tej płaszczyźnie. Jednakowoż hipoteza ta byłaby niezwykle krzywdząca dla wielu społeczności zamieszkujących mniejsze miasta i miasteczka Galicji. Przyczyn owej bierności należałoby raczej poszukiwać w położeniu geograficznym i uwarunkowaniach komunikacyjnych determinujących rozwój ośrodków miejskich. Otóż bliskość najważniejszych galicyjskich ośrodków prasotwórczych, a więc Krakowa lub Lwowa, wpływała negatywnie na lokalną aktywność prasową. Do miast będących w bliskim sąsiedztwie dużych ośrodków (lub dobrze z nimi skomunikowanych) z łatwością docierały periodyki, w tym również dzienniki uznane powszechnie za opiniotwórcze i posiadające rozpoznawalną markę. W przypadku Galicji Zachodniej mowa tutaj między innymi o krakowskim „Czasie” czy „Nowej Reformie”. We wschodniej części kraju podobną rolę odgrywała „Gazeta Lwowska”.

Dla potwierdzenia powyższej tezy powołałam się na przykład Wadowic – „ważniejszego miasta galicyjskiego”, będącego w pierwszej połowie XIX wieku siedzibą cyrkułu, a później ważnego ośrodka sądowniczego i handlowego, ponadto miasta garnizonowego. Wadowice położone około 50 kilometrów od Krakowa posiadały wszelkie predyspozycje, aby mieć własne tytuły prasowe. W mieście działały uznane drukarnie,

²⁴ Tamże.

²⁵ Do miast tych zaliczamy: Białą, Bochnię, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyję, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowłę, Wieliczkę, Złoczów, Żółkiew, Wadowice. *Ustawa gminna z dnia 13 marca 1889*, Dz. u. p. Nr 24.

w tym należąca do rodziny Foltynów rozpoznawalna również na rynku ponadregionalnym. Jeszcze w okresie Wiosny Ludów, korzystając z odwilży rewolucyjnej, wydawano tutaj popularny w Galicji Zachodniej „Tygodnik Wiejski”. Pomimo tych walorów wadowiczanie nie pookusili się o utworzenie własnego niezależnego pisma. Trudno za takowy uznać „Tygodnik Urzędowy c.k. Starostwa w Wadowicach”, spełniający rolę tuby informacyjnej dla lokalnych władz powiatowych. Z wnikliwej analizy tego przypadku wynika, że miejscowa, małomiasteczkowa inteligencja korzystała w sposób bierny i czynny z oferty wydawnictw prasowych ukazujących się na terenie Krakowa. Stąd też często w dużych tytułach można było dowiedzieć się o rywalizacji politycznej w Wadowicach, a nawet o lokalnych wydarzeniach kulturalnych. Dla pełności powyższego obrazu zaznaczę tylko, że prenumeratorzy krakowskich dzienników otrzymywali gazetę zaledwie kilka godzin po jej ukazaniu się w Krakowie. Do Wadowic docierała ona za pośrednictwem transportu pocztowego obsługiwanego przez kolej. Czytelnicy nie mający wykupionej prenumeraty mogli korzystać z działających na terenie miasta czytelni²⁶. Przybliżony powyżej casus nie był zapewne odosobniony. Podobne zależności w mniejszym lub większym stopniu dotyczyły jeszcze co najmniej kilku ważniejszych miast Galicji (między innymi: Gródka, Jasła, Wieliczki, Żółkwi), gdzie pojawiały się wprawdzie regionalne efemerydy prasowe, ale nie wytrzymały rywalizacji na dość małym, a przy tym dynamicznym rynku prasowym. Wyjątek stanowiły gazety informacyjne finansowane przez lokalne władze powiatowe, gdyż ich redakcje działały bez potrzeby oglądania się na bilans ekonomiczny.

Charakterystyka

Jak już wspomniano, największym atutem czasopism prowincjonalnych, wbrew obiegowym opiniom, było podejmowanie przez ich redakcje zagadnień istotnych dla lokalnej społeczności²⁷. Jednak czasami

²⁶ K. Meus, *Wadowice 1772–1914...*, s. 332–336.

²⁷ Wyjątek w Galicji stanowiły periodyki ukazujące się w Zakopanem, gdzie podejmowano wątki ogólne ze względu na specyfikę czytelnika, nie bagatelizując jednocześnie informacji z regionu. A. Notkowski, *Polska prasa prowincjonalna doby powstaniowej (1865–1918). Jej funkcja społeczna i „geografia” wydawnicza*, [w:] *Inteligencja polska XIX i XX wieku*, Studia 6, red. R. Czepulis-Rastenis, Warszawa 1991, s. 191, 215.

w celu omówienia ciekawych wydarzeń z życia miasta i najbliższej okolicy sięgano po przedruki z innych gazet. Godna odnotowania opinia na temat zawartości większości czasopism prowincjonalnych przedstawił Władysław Łoziński:

Są to gazetki bez pretensji karmiące się przedrukami najczęściej, bez barwy politycznej z małymi wyjątkami. Malutkie kółko przedpłacicieli zadowala się wiadomościami lokalnymi, których niestety życie miasteczek zbyt mało niesie, aby mogły wypełnić szpalty. Pusto więc i głucho najczęściej w prasie prowincjonalnej²⁸.

Wydawcy prasy prowincjonalnej również nie byli wolni od problemów typowych dla tego rodzaju działalności. Do najważniejszych należały kwestie natury ekonomicznej. Już w schyłku XIX wieku zauważono bowiem, że pomimo relatywnie dużej poczytności lokalnych tytułów, ich popularność nie miała przełożenia na liczbę wykupionych prenumerat. Nader często kłopoty finansowe redakcji wynikały z braku systematyczności w opłacaniu abonamentu²⁹. Przy czym zazwyczaj wysokość przedpłaty nie pokrywała całkowitych kosztów funkcjonowania pisma. Wypadkową ewentualnych problemów finansowych była jakość publikowanych materiałów, które często nie miały charakteru publicystycznego, a jedynie kronikarski, co też podnoszono na łamach ówczesnej prasy:

Większa część pism redagowana jest nad wyraz niedbale, wydawcy zależy tylko na tym, aby numer wyszedł, mniej zaś go obchodzi, co on będzie zawierał. Nie można się temu dziwić, gdyż ludzie po przejrzaniu kroniki, odrzucają z niechęcią gazetę, mówiąc, że nie ma w niej co czytać. I bardzo słusznie³⁰.

Równie poważnym problemem był brak tzw. korespondentów, którzy swoimi tekstami urozmaicali by doniesienia prasowe. Sygnalizowała to w 1896 roku wspomniana już „Gazeta Kołomyjska”:

²⁸ Cyt. za J. Myśliński, *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, red. J. Łojek, Warszawa 1976, s. 135. Zob. także A. Notkowski, *Polska prasa...*, s. 186.

²⁹ „Gazeta Kołomyjska” nr 30, 15 kwiecień 1896.

³⁰ *Prasa w Polsce*, cz. 2; „Gazeta Kołomyjska” nr 71, 9 wrzesień 1896.

[...] szczególnie ten od razu rzucający się w oczy, jest zupełna bierność czytających wobec danego pisma. Powiadają, że prasa jest potęgą. Być może, że jest to prawdą, ale nie u nas. Będzie tak wszakże i u nas, jeżeli ogół czytających stanie się także ogółem piszącym. Daleko na Zachodzie, we Francji, Anglii i Ameryce każdy przedpłaciciel tego lub owego pisma jest zarazem jego pilnym korespondentem, a pismo same uważa za swoje własne, za organ swoich przekonanań politycznych, społecznych lub ekonomicznych³¹.

Warto przypomnieć, że bardzo często to właśnie informacje czytelników decydowały o wyjątkowości niejednego czasopisma, nie tylko zresztą prowincjonalnego. Dla przykładu w krakowskim „Czasie” wszelakie wiadomości o wydarzeniach regionalnych pochodziły przede wszystkim z korespondencji czytelniczej.

Dość istotnym, a często niezauważalnym problemem w okresie autonomicznym były cenzorskie działania władz politycznych, co sygnalizowałem już powyżej. Teraz jednak warto podjąć ten wątek w kontekście wybranych przykładów. Otóż zdawać by się mogło, że po zniesieniu cenzury w latach sześćdziesiątych XIX wieku nastąpiła pełna swoboda dla działalności dziennikarskiej i wydawniczej. Niestety, konstrukcja prawa prasowego dopuszczała ewentualność kontrolowania prasy, a w niektórych przypadkach nawet konfiskatę nakładu. Oczywiście w dużej mierze represje dotyczyły periodyków politycznych o zasięgu ogólnokrajowym (a przynajmniej ponadregionalnym). Szczególną uwagę prokuratorów skupiały czasopisma o profilu lewicowym, socjalistycznym oraz pisma ukraińskie. Potwierdzone są także przypadki ingerencji w treść gazet prowincjonalnych. Jako przykład może posłużyć casus „Tygodnika Tarnopolskiego”³², którego cały nakład został skonfiskowany na wniosek prokuratury w sierpniu 1904 roku³³. Przyczyną tak stanowczej reakcji była „otwarta” krytyka premiera Er-

³¹ Tamże.

³² A. Notkowski, opisując galicyjskie pisma ukazujące się na prowincji, wykazuje, iż „nie manifestowały one jednak, rzecz charakterystyczna, niechęci wobec Austrii”. I choć raczej nie odnotowujemy tytułów wyspecjalizowanych wyłącznie w krytyce Wiednia, to jednak dość często zdarzały się sytuacje, kiedy podnoszono pod adresem rządu i jego członków mniej lub bardziej uzasadnione zarzuty. Przykładem potwierdzającym tę opinię może być przywołany w tekście „Tygodnik Tarnopolski”. Por. A. Notkowski, *Polska prasa...*, s. 210; „Tygodnik Tarnopolski”, nr 33, 29 sierpnia 1904; „Tygodnik Tarnopolski” nr 34, 1 wrzesień 1904.

³³ „Tygodnik Tarnopolski” nr 33, 29 sierpień 1904.

nesta Koerbera tuż przed jego oficjalną wizytą w Tarnopolu³⁴. W uzasadnieniu wniosku władze prokuratorskie powoływały się na §300 Ustawy karnej z 1852 roku³⁵, przewidujący stosowne sankcje za „podburzanie przeciwko władzom państwowym”³⁶. Prokuratura państwowa często sięgała po ten zapis, aby móc kontrolować nieprzychylnie redakcje. Kierownictwo „Tygodnika Tarnopolskiego” chcąc zwrócić uwagę czytelników na zaistniałą sytuację, podjęło decyzję o wydrukowaniu drugiego nakładu z pustymi stronami (w tym tytułową) z informacją o przeprowadzonej konfiskacie w związku z obecnością premiera w Tarnopolu³⁷. Warto też zauważyć, że opisany przykład nie był odosobniony, aczkolwiek najczęściej represje tego typu dotyczyły tytuły wydawane we Lwowie lub w Krakowie (np. „Naprzód”)³⁸.

Interpretacje

Dla współczesnego badacza dziejów Galicji dziewiętnastowieczna prasa prowincjonalna stanowi bez wątpienia jedno z ważniejszych źródeł informacji. Należy jednak postawić uzasadnione pytanie: czy najważniejsze? Kwestia ta ma charakter dyskusyjny. Atutem prasy pozostaje fakt, że zamieszczane w niej wiadomości miały nierzadko pierwotny status. Często publikowane relacje i opisy odnosiły się wyłącznie do spraw związanych z regionem, których na próżno szukać w gazetach o wymiarze ponadregionalnym. Jeśli już takowe się pojawiały (z kilkudniowym opóźnieniem), to raczej podejmowały temat w sposób szczątkowy i zazwyczaj czerpały informacje z prasy lokalnej³⁹. Komunikaty prasowe zamieszczane na łamach periodyków prowincjonalnych stanowią nieraz jedyne źródło wiedzy na wybrane tematy dotyczące historii poszczególnych miejscowości. Często bowiem historyk pozbawiony jest z przyczyn obiektywnych dostępu do innego typu źródeł: od memuarystycznych począwszy, a na urzędowych skończywszy. Jako sztandarowy przykład mogą posłużyć relacje z lokalnych wystaw rolniczych, przemysłowych, rzemieślniczych, wydarzeń kulturalnych, ale również

³⁴ „Tygodnik Tarnopolski” nr 34, 1 wrzesień 1904.

³⁵ Tamże.

³⁶ A. Dziadzio, *Galicyjskie inicjatywy...*, s. 51.

³⁷ „Tygodnik Tarnopolski” nr 33, 29 sierpień 1904.

³⁸ U. Jakubowska, *Galicyjskie inicjatywy...*, s. 100.

³⁹ „Gazeta Kołomyjska” nr 72, 12 wrzesień 1896.

opisy zdarzeń losowych o dramatycznym zabarwieniu, jak np. pożary domów czy nawet pospolite przestępstwa.

Zdarzało się, o czym już wspominałem, że na łamach wybranych tytułów prowincjonalnych podejmowano próby powadzenia dyskursu polemicznego. Polemika dotyczyła zazwyczaj spraw istotnych dla danego regionu. Tym sposobem dzisiejsi badacze mogą poznać punkt widzenia prezentowany przez mieszkańców i władze poszczególnych miast, a przynajmniej optykę zarezerwowaną dla środowiska skupionego wokół konkretnego tytułu prasowego. Przy czym, co ważne, w małych społecznościach polaryzacja wytyczona przez sztandarowe linie polityczne nie odgrywała tak doniosłej roli, jak miało to miejsce w stołecznym Lwowie czy Krakowie. Widoczne to było szczególnie, gdy mieszkańcy miasta konsolidowali się wokół problemów uznawanych za kluczowe dla regionu. Zazwyczaj retoryka prezentowana w prowincjonalnych gazetach była wyrazem partykularnych interesów danego miasta (regionu), co zresztą nie powinno specjalnie dziwić współczesnych badaczy, gdyż pomimo upływających wieków metody te nie uległy zmianie. Tym sposobem historycy stają przed dylematem dotyczącym nie tylko wartościowania publikowanych tekstów polemicznych, ale przede wszystkim ich weryfikowania w oparciu o zasady hermeneutyki z innymi dostępnymi źródłami. Wymaga to z kolei nierzadko pogłębionej kwerendy archiwalnej, często poza granicami Polski.

Dla potwierdzenia powyższego wywodu powołałam się na przykład „Gazety Brodzkiej” (zob. il. 3). Jej redakcja w 1896 roku co najmniej kilkakrotnie podnosiła na swoich łamach kwestię sprawy przeniesienia Izby Handlowej i Przemysłowej z Brodów do Tarnopola⁴⁰. Przypominę tylko, że w przypadku wschodniogalicyjnych Brodów instytucja ta zasadniczo decydowała o randze i obliczu miasta w drugiej połowie XIX wieku. W odróżnieniu do wielu innych średniej wielkości miast Galicji, tylko Brody mogły poszczycić się faktem, że są siedzibą (obok Krakowa i Lwowa) samorządu gospodarczego wywierającego wpływ na politykę ekonomiczną regionu. Trudno się więc dziwić, iż redakcja

⁴⁰ „Gazeta Brodzka” nr 11, 1 czerwiec 1896; „Gazeta Brodzka” nr 12, 15 czerwiec 1896; „Gazeta Brodzka” nr 13, 1 lipiec 1896; „Gazeta Brodzka” nr 14, 15 lipiec 1896; „Gazeta Brodzka” nr 21, 1 listopad 1896. Na ten temat piszą również: „Gazeta Kołomyjska” nr 92, 21 wrzesień 1896; „Kurier Stanisławowski” nr 577, 11 październik 1896; „Kurier Stanisławowski” nr 578, 18 październik 1896; „Wolny Głos Stanisławowa” nr 15, 5 sierpień 1896.

„Gazety Brodzkiej”, pomna realnego zagrożenia przeniesienia siedziby Izby do Tarnopola, podjęła batalię prasową o jej utrzymanie. W tym celu kierownictwo „Gazety” zaczęło dezawuować lokalną rolę Tarnopola⁴¹. Dla osób niezorientowanych w meandrach historii lokalnej oraz gospodarczej argumentacja prezentowana przez brodzian może mieć charakter zwięzły i logiczny. Dopiero wnikliwa analiza zachowanego materiału źródłowego zmienia kontekst opisywanej sprawy⁴². Otóż, w latach dziewięćdziesiątych XIX stulecia Galicją wstrząsnęło kilka skandali korupcyjno-obyczajowych z udziałem władz brodzkiej Izby Handlowej i Przemysłowej. Kulisy tych spraw znalazły swój finał przed sądem⁴³.

Przypadek „Gazety Brodzkiej” nakazuje badaczom dziejów Galicji zachowanie dużej ostrożności przy wykorzystywaniu prasy, również tej prowincjonalnej. Najczęściej fundamentalnym błędem jest bezkrytyczne sięganie po źródło prasowe, bez konfrontacji go z dostępnym materiałem archiwalnym, szczególnie o proveniencji urzędowej. Nie zawsze jednak istnieje możliwość weryfikacji informacji prasowej z archiwaliami, co wynika z faktu ich trwałej degradacji. Wówczas powinno się od historyka wymagać jeszcze większej ostrożności w posługiwaniu się prasą, szczególnie jeśli interesujący nas komunikat ma formę przekazu polemiczno-publicystycznego lub dotyczy kontrowersyjnych tematów. Często jednak przedstawiane na stronach gazet wiadomości mają charakter wyłącznie informacyjny, a zamieszczony materiał pozbawiony jest sugestii redakcyjnych. Przykładem mogą być relacje z posiedzeń rad miejskich, z których dowiadujemy się o porządku obrad oraz składzie rady i wynikach głosowań. Niniejsza egzemplifikacja jest o tyle istotna, że dla nawet mniej zorientowanych znawców tematyki galicyjskiej oczywistym pozostaje fakt, iż bez wiedzy na temat działań lokalnego samorządu niemal niemożliwe staje się opracowanie monografii prowincjonalnego miasta lub miasteczka. A ponieważ dokumentacja wytworzona przez organy samorządowe w okresie autonomicznym w wielu

⁴¹ „Gazeta Brodzka” nr 11, 1 czerwiec 1896.

⁴² Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie/Центральний Державний Історичний Архів України у Львові/Centralnyj Derżawnyj Istorycznyj Archiw Ukrainy u Lwowi, fond 146, opis 68, sprawa 2972: „Korespondencja z Ministerstwem Handlu i krakowskim Magistratem odnośnie organizacyjno-technicznej i finansowej działalności izb handlowych i przemysłowych w miastach: Lwowie, Krakowie i Brodach”, k. 146, 207.

⁴³ „Kurier Lwowski” nr 361, 30 grudzień 1894.

przypadkach nie zachowała się w komplecie, to naturalne staje się wykorzystywanie miejscowej prasy, na łamach której zazwyczaj zamieszczano przekazy z posiedzeń i obrad rad miejskich. W niniejszych rozważaniach można pójść jeszcze dalej i stwierdzić – zresztą zgodnie ze stanem faktycznym – iż w sytuacji braków źródłowych to prasa nierzadko stanowi jedyne źródło wiedzy na istotne tematy dotyczące społeczeństwa, polityki czy gospodarki, oczywiście w ujęciu mikrohistorycznym.

Prasa lokalna nie ograniczała się tylko do publicystyki i działalności informacyjnej. Zazwyczaj definiowała potrzeby małomiejskiej inteligencji. Jak słusznie zauważył Andrzej Notkowski, na jej łamach „ogłaszano poważne i niemałej często wartości prace naukowe”⁴⁴. Ich autorami przeważnie byli nauczyciele – nierzadko prezentujący aspiracje akademickie – skupieni wokół miejscowych gimnazjów. Ponadto znane są przykłady, kiedy w periodykach publikowano utwory literackie, zazwyczaj o lekkim i humorystycznym zabarwieniu, związane z danym regionem. Współcześnie mogą one służyć historykom przy podejmowaniu próby określenia świadomości społecznej towarzyszącej mieszkańcom danego (badanego) regionu w XIX i na początku XX wieku oraz w poszukiwaniu obiektywnej wiedzy o epoce i miejscu⁴⁵. Egzemplifikując, warto posłużyć się m.in. „Kurierem Stanisławowskim”, na łamach którego we wrześniu 1896 roku opublikowano wierszowaną satyrę zatytułowaną *Sylwetki z Truskawca*⁴⁶, promującą to znane i popularne galicyjskie (pokuckie) uzdrowisko. Oto jego fragment:

Czując w sercu – ostry katar,
W nogach bóle, w głowie wiatr,
Jak to wszyscy czują starzy,
Wybrałem się do lekarzy.
Ci zbadawszy me słabości
Rzekli pełni stanowczości,

⁴⁴ A. Notkowski, *Polska prasa...*, s. 216.

⁴⁵ Więcej na ten temat piszą: R. Czepulis-Rastenis, *Znaczenie prozy obyczajowej XIX wieku dla badań ówczesnej świadomości i stosunków społecznych*, *Historyka. Studia Metodologiczne*, T. VIII, Wrocław–Warszawa–Kraków etc. 1978, s. 111–123; K. Chojnicka, *Rekonstrukcja modelu grupy społecznej na podstawie źródła literackiego (egzemplifikacja metody)*, *Historyka. Studia Metodologiczne*, T. XIII, Wrocław–Warszawa–Kraków–etc. 1983, s. 33–52.

⁴⁶ „Kurier Stanisławowski” nr 572, 6 wrzesień 1896; „Kurier Stanisławowski” nr 573, 13 wrzesień 1896.

Że jedyną na to radą:
 Żebym jechał do Karlsbadu,
 Za granicę w świat daleki –
 Tam skuteczne znajdę leki,
 Gdy w Truskawcu... pyszne sole...
 To ja w kraju zostać wolę [...] ⁴⁷

Prasa pozostaje także cennym materiałem badawczym dla historyków gospodarczych oraz osób parających się naukowo regionalistyką. W tym przypadku wiele wartościowych informacji dostarczają reklamy, których w prasie regionalnej także nie brakowało. Często z tej formy promocji korzystały lokalne przedsiębiorstwa, dla których lokalna prasa była zazwyczaj jedynym, ze względów ekonomicznych, nośnikiem reklamy⁴⁸. Nierzadko te inserty pozwalają dzisiaj uzupełnić wiedzę na temat konkretnych firm, sklepów, a nawet przedstawicieli tzw. wolnych zawodów prowadzących na prowincji własną praktykę. Powyższą opinię zobrazuję na przykładzie „Gazety Przemyskiej”. Na podstawie jej lektury możemy dzisiaj z dużą szczegółowością przybliżyć oferowany asortyment oraz formy prowadzonych promocji przez miejscowych aptekarzy, w tym znanego farmaceuty Jana Kalickiego, właściciela przemyskiej apteki „Pod gwiazdą”, czy „cyrkularnej apteki” należącej do M. Schwarza⁴⁹.

Podsumowanie

„Długi wiek XIX” pozostaje bez wątpienia okresem wyjątkowym w rozwoju prasy, również na ziemiach polskich. I choć duże zasługi na tym polu położyli mieszkańcy zaborów rosyjskiego i pruskiego, to jednak właśnie Galicja stanowiła ewenement w tej materii. Liberalizacja stosunków wewnętrznych w monarchii po przegranej wojnie z Piemontem i Prusami stała się fundamentem przeobrażeń społeczno-politycznych, na których wyrosła w dużej części niezależna prasa. Proces pra-

⁴⁷ „Kurier Stanisławowski” nr 572, 6 wrzesień 1896.

⁴⁸ Dla uściślenia należy dodać, że z reklam w prasie regionalnej niemal wcale nie korzystały zamożne firmy dysponujące dużym funduszem promocyjnym, np. banki. Zob. A. Notkowski, *Polska prasa...*, s. 200.

⁴⁹ Zob. m.in.: „Gazeta Przemyska” nr 1, 1 styczeń 1888; „Gazeta Przemyska” nr 1, 6 styczeń 1889; „Gazeta Przemyska” nr 1, 1 styczeń 1891; „Nowy Głos Przemyski” nr 22, 3 czerwiec 1906.

sotwórczy zdominowali, co też nie powinno dziwić, mieszkańcy Krakowa, a przede wszystkim stołecznego Lwowa. Jednakowoż nie można zbagatelizować inicjatyw obecnych na prowincji galicyjskiej, dla której lokalne wydawnictwa prasowe były z jednej strony namiastką wielkiego „austro-węgierskiego świata”, a z drugiej definiowały tożsamość miejscowej społeczności. Dzisiaj te niespełna 400 tytułów nie tylko świadczy o zaangażowaniu ówczesnych „prowincjuszy” w lokalne życie intelektualne, ale przede wszystkim pozostaje niezwykle i obszernym materiałem badawczym. I choć w dużej mierze są to źródła dość często rozproszone i paradoksalnie nierzadko trudno dostępne⁵⁰, to jednak nie sposób prowadzić współcześnie badań mikrohistorycznych bez sięgnięcia do nich. Należy jednak pamiętać, że jest to rodzaj źródła obciążony dużym ryzykiem wiarygodności i rzetelność badawcza wymaga od historyka przeprowadzenia konfrontacji z innymi kategoriami źródeł: archiwaliai o proveniencji urzędowej, dokumentami typu aktowego, a także materiałami zaliczanymi do szeroko pojętej memuarystyki. Przy czym w przypadku badań regionalistycznych dotyczących małych społeczności sprawa wydaje się być utrudniona, jako że materiał porównawczy – w odróżnieniu do Krakowa, Lwowa, a nawet Stanisławowa czy Przemyśla – nierzadko jest ograniczony lub wymaga przeprowadzenia kwerend poza granicami Polski. Dlatego też przed historykami regionalistami stają trudne wyzwania, co nie zmienia faktu, że prasa z epoki – choć należy do niej podchodzić sceptycznie – daje spore możliwości badawcze.

Słowa kluczowe: Brody, Galicja, Kołomyja, prasa, Tarnopol, XIX wiek

Summary

Provincial newspapers in research on Galicia towns during the autonomy. Origins – characteristics – interpretation

The 19th century was the age of great development of press in general and in Polish territories as well. Even though the Russian partition territory residents contributed the most, it was Galicia that was somehow exceptional in

⁵⁰ Bogata i unikatowa kolekcja prasy regionalnej z okresu galicyjskiego znajduje się w zbiorach Biblioteki Narodowego Lwowskiego Uniwersytetu im. Iwana Franki (m.in. „Gazeta Brodzka”, „Gazeta Kołomyjska”, „Kurier Stanisławowski”, „Tygodnik Tarnopolski”).

that matter. The press-creating process was dominated, which should come as no surprise, the residents of Cracow and of the capital – Lviv. Nevertheless, the activity of the provincial Galicia should not be underestimated. For those regions, local newspapers were on the one hand a substitute of the great “Austro-Hungarian world” and on the other hand defined their local identity. Now, regional periodicals not only the involvement of then provincials in the intellectual sphere, but most importantly become magnificent and vast material for research. Even though those sources are usually scattered and hard to obtain, it is still impossible to conduct microhistoric research without the use of provincial press.

Keywords: Brody, Galicia, Kołomyja, press, Tarnopol, 19th century

Aneks

Wykaz polskiej prasy prowincjonalnej wydawanej na obszarze Galicji w latach 1866–1918

L.p.	Tytuł	Miejsce wydania	Lata wydawania	Uwagi
1.	Doniesienia Towarzystwa Gospodarczo-Zaliczkowego Bielsko-Bialskiego	Biała (Bielsko)	1895	miesięcznik
2.	Dziennik Urzędowy Powiatu Bialskiego	Biała	1901–1913	miesięcznik
3.	Niewiasta ¹	Biała (Bielsko) – Cieszyn	1896–1910	–
4.	Pobudka	Biała (Bielsko)	1912	tygodnik
5.	Prawda	Biała (Bielsko) – Opawa	1907–1908	tygodnik
6.	Robotnik ²	Biała (Bielsko)	1910–1911	–
7.	Robotnik Śląski	Biała – Cieszyn – Frysztat	1904–1918 1918 –	dwutygodnik
8.	Rolnik ³	Biała (Bielsko)	1908	–
9.	Galicyjski Przemysł Drzewny	Bochnia	1914	dwutygodnik
10.	Pierwiosnek	Bochnia	1908	miesięcznik
11.	Tygodnik Bocheński	Bochnia	1913–1914	–
12.	Kurier Gospodarski	Bóbrka	1871	dwutygodnik
13.	Gazeta Brodzka	Brody	1895–1897	dwutygodnik
14.	Postępowy Hodowca	Brody	1881	–
15.	Praktyczny Hodowca	Brody	1878–1881	dwutygodnik
16.	Dzienniki Urzędowe c.k. Starostwa i Rady Szkolnej Okręgowej w Brzesku	Brzesko	1906–1911	–
17.	Z brzeskich Doświadczeń Wychowawczych	Brzesko – Lwów	1917–1918 1918 –	rocznik
18.	Dziennik Urzędowy Powiatowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Brzozowie	Brzozów	1911–1912	miesięcznik

¹ Od 1908 roku dodatek do „Wieńca i Pszczółki”.

² Dodatek do „Wieńca i Pszczółki”.

³ Dodatek do „Wieńca i Pszczółki”.

19.	Głos Brzeżański	Brzeżany	1907	–
20.	Prawda	Brzeżany	1882	dwutygodnik
21.	Tygodnik Chrzanowski	Chrzanów	1907–1909	tygodnik
22.	Syndykat	Czortków	1902–1903	miesięcznik
23.	Kurier Dąbrowski	Dąbrowa	1905	dwutygodnik
24.	Dziennik Rozporządzeń c.k. Starostwa i Rady Szkolnej Okręgowej w Drohobyczu	Drohobycz	1909–1914	–
25.	Gazeta Naddniestrzańska	Drohobycz	1884–1889	dwutygodnik
26.	Gazeta Podkarpacka	Drohobycz – Lwów	1911–1912	tygodnik
27.	Głos Podkarpacki	Drohobycz	1907–1914	dwutygodnik
28.	Kurier Drohobycki	Drohobycz	1889	dwutygodnik
29.	Kurier Drohobycki	Drohobycz	1896	dwutygodnik
30.	Kurier Drohobycki	Drohobycz	1899–1906	dwutygodnik
31.	Kurier Drohobycki	Drohobycz	1911	tygodnik
32.	Nowiny Drohobyckie	Drohobycz	1907	–
33.	Nowy Kurier Drohobycki	Drohobycz	1889–1890	dwutygodnik
34.	Reforma	Drohobycz	1914	dwumiesięcznik
35.	Tygodnik Drohobycki	Drohobycz – Lwów	1912–1914	tygodnik
36.	Tygodnik Samborsko-Drohobycki	Drohobycz	1900–1906	tygodnik
37.	Górnik	Gorlice	1882–1886	–
38.	Przegląd Autonomiczny	Gorlice	1890	dwutygodnik
39.	Tygodnik Urzędowy c.k. Starostwa w Gorlicach	Gorlice	1890–1893	tygodnik
40.	Głos Mieszczan	Gródek	1889	dwutygodnik
41.	Kometa	Iwonicz	1872	tygodnik
42.	Głos Jasielski	Jasło	1912	–
43.	Nowiny Jasielskie	Jasło	1884	dwutygodnik
44.	Dwutygodnik Organistowski	Jarosław	1893–1895	dwutygodnik
45.	Dziennik Rozporządzeń c.k. Starostwa i Rady Szkolnej Okręgowej w Jarosławiu	Jarosław	1886–1910	dwutygodnik
46.	Gazeta Jarosławska	Jarosław	1891–1893	–
47.	Gazeta Wystawowa	Jarosław	1908	dziennik
48.	Głos Jarosławski	Jarosław	1893–1895	dwutygodnik
49.	Goniec Jarosławski	Jarosław	1906	tygodnik
50.	Hulaj Dusza	Jarosław	1903	–
51.	Jarosłowianin	Jarosław	1894, 1902	dwutygodnik

52.	Kmieć Polski	Jarosław	1906–1908	–
53.	Kojec Jarosławski	Jarosław	1906	miesięcznik
54.	Kurier Jarosławski	Jarosław	1893–1894	dwutygodnik
55.	Młoda Judea	Jarosław	1906	miesięcznik
56.	Nowa Gazeta	Jarosław	1911	
57.	Nowy Tygodnik	Jarosław	1907	tygodnik
58.	Prawdziwy Przyjaciół	Jarosław	1909	kwartalnik
59.	Przewodnik Cecyliński	Jarosław	1902–1905 (?)	dwutygodnik
60.	Przyjaciół Straży Pożarnej	Jarosław	1894	dwutygodnik
61.	Technik Cywilny	Jarosław	1909–1910	–
62.	Tygodnik Jarosławski	Jarosław	1896–1897	tygodnik (OeNB)
63.	Tygodnik Jarosławski	Jarosław	1904–1906, 1908– 1918 –	tygodnik
64.	Dziennik Urzędowy Powiatowy c.k. Starostwa, c.k. Rady Szkolnej Powiatowej i Wydziału Powiatowego w Kolbuszowej	Kolbuszowa	1913–1914	miesięcznik
65.	Chłopska Prawda	Kołomyja	1903–1909	tygodnik
66.	Echa z nad Prutu	Kołomyja	1909	tygodnik
67.	Gazeta Inseratowa	Kołomyja	1902	miesięcznik
68.	Gazeta Kołomyjska	Kołomyja	1891–1918, 1918 –	2 x w tygodniu, tygodnik
69.	Gazeta Nauczycielska	Kołomyja	1892–1893	dwutygodnik
70.	Gazeta Podkarpacka	Kołomyja	1885–1886	–
71.	Gazeta Pokucka	Kołomyja	1895	tygodnik
72.	Gazeta Pszczelnicza	Kołomyja	1874–1875	miesięcznik
73.	Głos Nauczycielski	Kołomyja	1883–1891	dwutygodnik, 3 x miesięcznie
74.	Głos Pokucki	Kołomyja	1894, 1899, 1904, 1916	tygodnik
75.	Goniec Pokucki	Kołomyja	1906–1908	–
76.	Jutrzenka	Kołomyja	1870–1871	tygodnik
77.	Kazania Zbiorowe	Kołomyja	1909	dwutygodnik
78.	Kołomyjka	Kołomyja	1882	dwutygodnik
79.	Kurier Kołomyjski	Kołomyja	1909–1914	tygodnik
80.	Nowy Prąd	Kołomyja	1902	tygodnik
81.	O własnych siłach	Kołomyja	1889–1890	tygodnik
82.	Ogniwo	Kołomyja	1877	dwutygodnik

83.	Pomoc Własna	Kołomyja	1886	dwutygodnik
84.	Słowo Prawdy	Kołomyja	1909	tygodnik
85.	Światło (Hamoar)	Kołomyja – Złoczów	1895–1905	miesięcznik
86.	Turysta	Kołomyja	1883	miesięcznik
87.	Weteran	Kołomyja	1907–1910	miesięcznik
88.	Gazeta Organistowska	Krosno	1911–1912	–
89.	Pismo Informacyjne dla Produkcji i Obrotu Ropy w Galicji Zachodniej	Krosno	1916–1918	3 x miesięcznie dwutygodnik
90.	Powiatowy Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Krośnie	Krosno	1908–1914	nieregularny
91.	Przegląd Górniczy	Krosno	1889	dwutygodnik
92.	Rodzina Chrześcijańska	Krosno	1911	–
93.	Sport	Krosno	Przed 1895	–
94.	Nasze Zdroje	Krynica – Lwów	1910–1914 1918 –	–
95.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Łańcucie	Łańcut	1911–1914	dwutygodnik
96.	Powściągliwość i Praca	Miejsce Piastrów (k. Krosna)	1898–1918	miesięcznik
97.	Dzień	Nowy Sącz	1907	tygodnik, dwutygodnik
98.	Eucharystia	Nowy Sącz, Bruckenthal	1895–1901	miesięcznik
99.	Gazeta Poczтовая	Nowy Sącz	1900–1901	dwutygodnik
100.	Gazeta Sądecka	Nowy Sącz	1909	tygodnik
101.	Głos Podtatrzański	Nowy Sącz	1900	tygodnik
102.	Głos z Nowego Sącz	Nowy Sącz	1902–1903	dwutygodnik
103.	Głos Ziemi Sądeckiej	Nowy Sącz	1912	–
104.	Ilustrowany Kpiarz Wojenny	Nowy Sącz	1916	–
105.	Kurier Sądecki	Nowy Sącz	1907	tygodnik
106.	Mieszczanin	Nowy Sącz	1894–1895	dwutygodnik
107.	Nowiny Wojenne	Nowy Sącz	1914–1915	dziennik
108.	Noworocznik nauczycielski	Nowy Sącz	1898	–
109.	Nowosądecki Rozwój	Nowy Sącz	1905	dwutygodnik
110.	Parochów	Nowy Sącz	1897	–
111.	Przyjaciół Katolickiego Ludu	Nowy Sącz – Oleśna	1893–1894	dwutygodnik
112.	Rozwój	Nowy Sącz	1905–1907	dwutygodnik

113.	S.S. Eucharistis	Nowy Sącz – Bruckenthal	1895–1903	miesięcznik
114.	Sądeczanin	Nowy Sącz	1894–1897	tygodnik
115.	Sądeczanin	Nowy Sącz	1900–1903	dwutygodnik
116.	Szkolnictwo	Nowy Sącz	1894–1913	dwutygodnik
117.	Szkolnictwo Ludowe	Nowy Sącz	1891–1893	dwutygodnik
118.	Święta Eucharystia	Nowy Sącz	1902–1903	miesięcznik
119.	Tygodnik Szkolny	Nowy Sącz	1868	–
120.	Wroszcz	Nowy Sącz	1866	–
121.	Ziemia Sądecka	Nowy Sącz	1913–1914	tygodnik
122.	Związek Chłopski	Nowy Sącz	1894–1908	dwutygodnik, 3 x miesięcznie
123.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa w Nowym Targu	Nowy Targ	1916–1918	dwutygodnik
124.	Echo Tatrzańskie	Nowy Targ	1918 –	dwutygodnik
125.	Gazeta Podhalańska	Nowy Targ	1900–1901	dwutygodnik
126.	Gazeta Podtatrzańska	Nowy Targ	1903–1905	tygodnik (OeNB)
127.	Nowiny Podhalańskie	Nowy Targ	1906	dwutygodnik
128.	Podhalanin	Nowy Targ	1898–1900	dwutygodnik
129.	Echo Polskie	Podgórze	1902	–
130.	Podgórski Tygodnik Targowy	Podgórze	1901	tygodnik
131.	Podgórczanin	Podgórze	1900 –	tygodnik
132.	Przegląd Ceramiczny	Podgórze – Kraków	1901–1914	dwutygodnik
133.	Przewodnik dla ceglarzy	Podgórze – Kraków	1903–1905	dwutygodnik
134.	Tarcza Swobody	Podgórze – Kraków	1911	miesięcznik
135.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Przemyślu	Przemyśl	1911–1912	tygodnik
136.	Echo Przemyskie	Przemyśl	1896–1918	2 x tygodniowo
137.	Echo z nad Sanu	Przemyśl	1885	dwutygodnik
138.	Gazeta Przemyska	Przemyśl	1890–1894	2 x tygodniowo
139.	Gazeta Przemyska	Przemyśl	1907–1913	dwutygodnik
140.	Głos Przemyski	Przemyśl	1898–1903	tygodnik, miesięcznik
141.	Gospodarz	Przemyśl	1901–1904	miesięcznik
142.	Gospodarz Polski	Przemyśl	1918 –	tygodnik
143.	Gospodyni Polska	Przemyśl	1918	dwutygodnik
144.	Kazanie Zbiorowe	Przemyśl	1908–1909	dwutygodnik

145.	Kronika	Przemyśl	1895	dwutygodnik
146.	Kronika Diecezji Przemyskiej	Przemyśl	1901– 1918 –	miesięcznik
147.	Kropidło	Przemyśl	1895	–
148.	Kurier Przemyski	Przemyśl	1894–1897	dwutygodnik
149.	Kurier Przemyski	Przemyśl	1906–1907	tygodnik
150.	Mielnik	Przemyśl	1900–1903	miesięcznik
151.	Niewiasta Katolicka	Przemyśl– Kraków – Krosno– Bratkówka	1911–1914	dwutygodnik
152.	Nowa Polska	Przemyśl	1888	–
153.	Nowości	Przemyśl	1879–1880	–
154.	Nowy Głos Przemyski	Przemyśl	1903– 1918 –	tygodnik
155.	Prawda	Przemyśl	1865–1866	–
156.	Przegląd Drukarski	Przemyśl	1898–1899	–
157.	Przegląd Mleczarski	Przemyśl – Lwów	1896–1901	miesięcznik
158.	Przegląd Przemyski	Przemyśl	1911–1914	tygodnik
159.	Przemyska Reforma Miejska	Przemyśl	1908–1909	tygodnik
160.	Przemysłowiec	Przemyśl	1882	–
161.	Przemyslanin	Przemyśl	1881	–
162.	Przewodnik Przemysłowy	Przemyśl	1889–1890	dwutygodnik
163.	Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu	Przemyśl	1909–1913, 1918 –	–
164.	San	Przemyśl	1878–1883	tygodnik
165.	Słowo Wolne	Przemyśl	1897–1898	tygodnik
166.	Urzędnik	Przemyśl	1879–1880	dwutygodnik
167.	Wiadomości Przemyskie	Przemyśl	1911	nieregularnie
168.	Wiadomości Wojenne	Przemyśl	1914–1915	co 2 – 3 dni
169.	Więści z nad Sanu	Przemyśl	1885	–
170.	Ziemia Przemyska	Przemyśl	1913–1914, 1918 –	tygodnik dziennik
171.	Zjednoczenie	Przemyśl – Kraków – Lwów	1905–1911	miesięcznik, nieregularny
172.	Chłopskie Prawo	Rawa Ruska	1908	–
173.	Młoda Farmacja	Rawa Ruska	1910	miesięcznik
174.	Dążność	Rzeszów	1909–1910	miesięcznik

175.	Dziennik Urzędowy Organ c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej	Rzeszów	1917–1918 –	3 x miesięcznie
176.	Filatelista	Rzeszów – Lwów	1908–1918 –	miesięcznik
177.	Gazeta Mleczarska	Rzeszów – Lwów	1904–1914	tygodnik dwutygodnik
178.	Gazeta Ojczyzna	Rzeszów	1912	tygodnik
179.	Gazeta Rzeszowska	Rzeszów	1891–1892	tygodnik
180.	Gazeta Rzeszowska	Rzeszów	1899–1900	tygodnik
181.	Głos Rzeszowski	Rzeszów	1897–1918 –	tygodnik
182.	Hodowca Polski	Rzeszów	1907–1908	dwutygodnik
183.	Komitet Organizacji Obrony Narodowej w Rzeszowie	Rzeszów	1918	–
184.	Kurier Rzeszowski	Rzeszów	1883–1890	dwutygodnik
185.	Kurier Rzeszowski	Rzeszów	1894–1898	tygodnik
186.	Kurier Rzeszowski	Rzeszów	1906–1907	tygodnik
187.	Ludowiec	Rzeszów	1914	miesięcznik
188.	Muzeum Przemysłowe	Rzeszów	1907–1911	kwartalnik
189.	Mysł Polska	Rzeszów	1904–1908	dwutygodnik
190.	Ochrona Zwierząt	Rzeszów	XIX/XX w.	–
191.	Ogrodnik	Rzeszów	XIX/XX w.	–
192.	Postęp	Rzeszów	1895	tygodnik
193.	Praca	Rzeszów	1916–1917	miesięcznik
194.	Przegląd Rzeszowski	Rzeszów	1883–1886	dwutygodnik
195.	Przewodnik Ogrodniczy	Rzeszów	1895–1898	miesięcznik
196.	Ruch Ludowy w Powiecie Rzeszowskim	Rzeszów	1913–1914	miesięcznik
197.	Rzeszowianin	Rzeszów	1903	tygodnik
198.	Tygodnik Rzeszowski	Rzeszów, Kraków	1883, 1885–1888	–
199.	Tygodnik Rzeszowski	Rzeszów	1905	–
200.	Tygodnik Rzeszowski	Rzeszów	1908–1911	–
201.	Wiadomości Parafialne Rzeszowskie	Rzeszów	1918 –	miesięcznik
202.	Chwila	Sambor	1918	nieregularny
203.	Gazeta Samborska	Sambor	1894–1913	dwutygodnik
204.	Gazeta Wiejska	Sambor – Lwów – Gródek	1869–1888	dwutygodnik
205.	Naddniestrzanin	Sambor	1914	tygodnik

206.	Prywatny Urzędnik	Sambor	1900–1901	tygodnik
207.	Rocznik Samborski	Sambor – Przemyśl – Lwów	1877–1899	rocznik
208.	Ruch	Sambor	1906	miesięcznik
209.	Tydzień	Sambor	1909	tygodnik
210.	Gazeta Sanocka	Sanok	1895–1897 1904–1908	dwutygodnik tygodnik
211.	Pośrednik	Sanok	1883–1884	–
212.	Przyjaciel Ludu	Sanok	1910	tygodnik
213.	Reforma	Sanok	1868–1869	dwutygodnik
214.	Tygodnik Ziemi Sanockiej	Sanok	1910–1914	tygodnik
215.	Bibliotek Pomocnicza	Stanisławów	1907	–
216.	Biblioteka Powieści i Nowel	Stanisławów	1903	miesięcznik
217.	Bomba	Stanisławów	1913	dwutygodnik
218.	Dwutygodnik polityczny	Stanisławów	1874	dwutygodnik
219.	Dziennik Stanisławowski	Stanisławów	1913	dziennik
220.	Echo z Pokucia	Stanisławów	1883–1884	dwutygodnik
221.	Gazeta Losowań	Stanisławów	1909–1913	miesięcznik
222.	Gazeta Podkarpacka	Stanisławów	1873	–
223.	Gazeta Stanisławowska	Stanisławów	1892–1895, 1911–1913, 1918 –	dwutygodnik, tygodnik
224.	Głos Stanisławowski	Stanisławów	1881–1882	miesięcznik
225.	Głos Wolny Stanisławowski	Stanisławów	1896–1897	3 x miesięcznie
226.	Goniec Kresowy	Stanisławów	1903–1905	2 x tygodniowo
227.	Goniec Stanisławowski	Stanisławów	1873	–
228.	Hasło	Stanisławów – Lwów	1874–1876	dziennik
229.	Kronika	Stanisławów	1879–1881	2 x tygodniowo
230.	Kronika Stanisławowska	Stanisławów	1885–1886	tygodnik
231.	Kurier Stanisławowski	Stanisławów	1873	–
232.	Kurier Stanisławowski	Stanisławów	1886– 1918 –	tygodnik
233.	Mieszczanin	Stanisławów	1883	dwutygodnik
234.	Młoda Sztuka	Stanisławów	1911	miesięcznik
235.	Monitor Stanisławowski	Stanisławów	1912–1913	tygodnik
236.	Nowiny	Stanisławów	1901–1905	2 x w tygodniu
237.	Nowiny Stanisławowskie	Stanisławów	1895	3 x w miesiącu
238.	Nowiny Stanisławowskie	Stanisławów	1913–1914	–

239.	Omnibus Pokucki	Stanisławów	1870	miesięcznik
240.	Piekielko	Stanisławów	1912–1913	miesięcznik
241.	Stanisławów	Stanisławów	1873	–
242.	Prawda	Stanisławów	1904	2 x w tygodniu
243.	Przewodnik Handlowo–Przemysłowy	Stanisławów	1904	tygodnik
244.	Przewodnik Informacyjny	Stanisławów	1911–1912	miesięcznik
245.	Przyszłość Ludu	Stanisławów – Lwów	1905–1914	miesięcznik
246.	Rewera	Stanisławów	1911–1914	dwutygodnik
247.	Słowo Ludu	Stanisławów	1904	tygodnik
248.	Służba Dworska	Stanisławów – Buczacz	1905	miesięcznik
249.	Stanisławowskie Listy	Stanisławów	1912–1913	tygodnik
250.	Straż	Stanisławów	1907	tygodnik
251.	Światło	Stanisławów	1905	–
252.	Świt	Stanisławów	1911–1913	miesięcznik
253.	Wolne Słowo	Stanisławów	1907	miesięcznik
254.	Wolny Głos Stanisławowski	Stanisławów	1896–1897	3 x miesięcznie
255.	Wyborca	Stanisławów	1907	2 x w tygodniu
256.	Wychowanie i Oświata	Stanisławów – Lwów	1905–1914	miesięcznik, dwumiesięcznik
257.	Związek Chrześcijański	Stanisławów	1897–1899	tygodnik
258.	Dziennik Rozporządzeń c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Stryju	Stryj	1904–1914	–
259.	Gazeta Stryjska	Stryj – Lwów	1892–1894	dwutygodnik
260.	Głos Obywatelski	Stryj	1906–1907	dwumiesięcznik miesięcznik
261.	Głos Organistowski	Stryj	1902–1907	–
262.	Ilustrowany Rocznik Stryjski	Stryj	1912	(oenb)
263.	Kurier Stryjski	Stryj	1879–1880	dwutygodnik
264.	Kurier Stryjski	Stryj	1895–1914	dwutygodnik
265.	Przegląd Stryjski	Stryj	1905–1906	tygodnik
266.	Ziemia Stryjska	Stryj	1913–1914	tygodnik
267.	Głos Ziemi Sandomierskiej	Tarnobrzeg	1901–1902	dwutygodnik
268.	Powiatowy Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa, Wydziału Powiatowego	Tarnobrzeg	1907–1910	–
269.	Gazeta Chłopska	Tarnopol	1881–1913 (?)	–
270.	Głos Podolski	Tarnopol	1895–1913	–

271.	Głos Polski	Tarnopol	1904–1918	tygodnik
272.	Kurier Tarnopolski	Tarnopol	1910	miesięcznik
273.	Mieszczanin	Tarnopol	1911	dwutygodnik
274.	Podolanin	Tarnopol	1878	–
275.	Podolanin	Tarnopol	1901–1906	tygodnik
276.	Rocznik Kółka Naukowego Tarnopolskiego	Tarnopol	1892–1895	rocznik
277.	Słowo Żydowskie	Tarnopol	1900–1911	tygodnik
278.	Tygodnik Podolski	Tarnopol	1901–1903, 1913 (?)	tygodnik
279.	Tygodnik Tarnopolski	Tarnopol	1900–1904	–
280.	Biuletyn Zdrowia	Tarnów	1873	–
281.	Dobry Pasterz	Tarnów	1914	oenb
282.	Druh	Tarnów	1886	tygodnik
283.	Dwutygodnik Katechetyczny	Tarnów	1897–1899	–
284.	Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski	Tarnów	1900–1913	–
285.	Dwutygodnik Katolicki	Tarnów	1908–1909	–
286.	Dziennik Tarnowski	Tarnów	1912	oenb
287.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa w Tarnowie	Tarnów	1897–1899	miesięcznik
288.	Dziennik Urzędowy Galicyjskiej c.k. Dyrekcji Poczty i Telegrafów	Tarnów, Nowy Targ, Kraków	1914–1916	–
289.	Dzwonek	Tarnów	1860–1876	tygodnik
290.	Gazeta Tarnowska	Tarnów	1884	dwutygodnik
291.	Gazeta Tarnowska	Tarnów	1908–1909	tygodnik
292.	Głos Polski	Tarnów	1914	–
293.	Głos Rolniczy	Tarnów	1901–1910	dwutygodnik
294.	Głos Tarnowski	Tarnów	1884	dwutygodnik
295.	Głos Tarnowski	Tarnów	1906–1907 (1910?)	tygodnik, OeNB
296.	Głos Żydowski	Tarnów	1908	tygodnik
297.	Gospodarz	Tarnów	1911–1912	–
298.	Gromnica	Tarnów	1866	–
299.	Gwiazda	Tarnów	1866	tygodnik
300.	Gwiazda	Tarnów	1878–1880	tygodnik
301.	Iskra	Tarnów	1907	–
302.	Krynica	Tarnów, Krynica, Kraków	1885–1895 1901–1914	tygodnik dwutygodnik
303.	Kujmy Broń	Tarnów	1914	dwutygodnik

304.	Kurier Galicyjski	Tarnów	1913–1914	–
305.	Kurier Tarnowski	Tarnów	1866	–
306.	Kurierek Tarnowski	Tarnów	1866	–
307.	Nowość	Tarnów	1910–1911	–
308.	Ofertowidz	Tarnów	XIX/XX w.	–
309.	Orzeł	Tarnów	1882–1883	dwutygodnik
310.	Padalec	Tarnów	1865	–
311.	Płomień	Tarnów	1907	–
312.	Pogoń	Tarnów	1881–1914	dwutygodnik, tygodnik
313.	Polski Lud	Tarnów	1907–1908	tygodnik
314.	Poradnik Ogrodniczy	Tarnów	1910–1914	miesięcznik
315.	Postęp	Tarnów	1890	tygodnik
316.	Lud Katolicki	Tarnów	1913–1918	–
317.	Przegląd Ogłoszeń	Tarnów	1883	dwutygodnik
318.	Przegląd Tarnowski	Tarnów	1913	–
319.	Przewodnik Ogrodniczy	Tarnów	1909–1911	miesięcznik
320.	Przyrodnik	Tarnów	1879–1887	dwutygodnik
321.	Saturn	Tarnów	1878	–
322.	Sęp	Tarnów	1889	–
323.	Strażnicy	Tarnów, Petersburg	1907	tygodnik
324.	Tarnowianin	Tarnów	1870	–
325.	Unia	Tarnów	1882–1888	dwutygodnik
326.	Wodnik	Tarnów	1914	–
327.	Zdrowowiska	Tarnów	1898	co 8 dni
328.	Zgoda	Tarnów	1875–1876	dwutygodnik
329.	Związek Organistowski	Tarnów	1910–1911	dwutygodnik
330.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Trembowli	Trembowla	1900–1904	–
331.	Ziemia Trembowelska	Trembowla	1913 ⁴	miesięcznik
332.	Rocznik Zachodnio- Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego	Wadowice – Biała – Kraków	1851–1866	rocznik
333.	My	Wieliczka	1906	–
334.	Nowości	Wieliczka	1882–1886	dwutygodnik

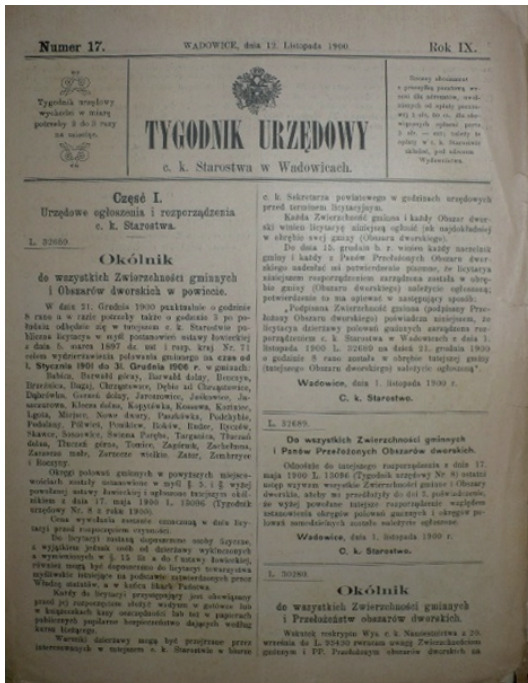
⁴ Maria Gałuszko podaje, że „Ziemia Trembowelska” ukazywała się w 1914 roku. М. Галушко, Українські часописи..., s. 16.

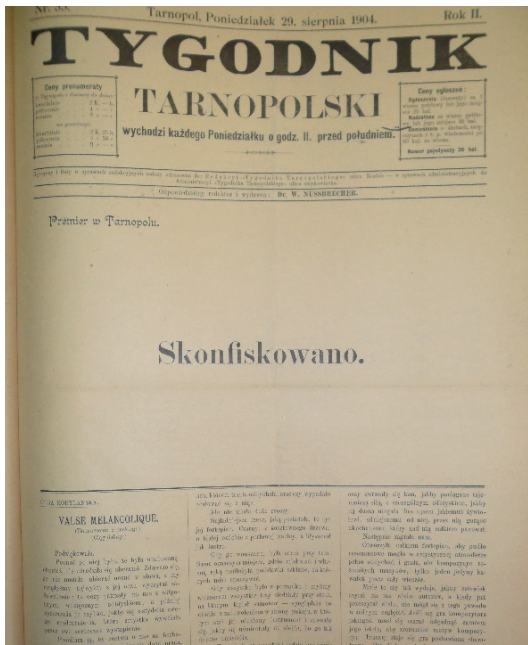
335.	Dzienniczek Kuźnicki	Zakopane – Kuźnice	1910–1914	–
336.	Gazeta Zakopiańska	Zakopane	1893	tygodnik
337.	Giewont	Zakopane	1902	tygodnik
338.	Głos Tatrzański	Zakopane	1894	–
339.	Goniec Tatrzański	Zakopane	1894	dwutygodnik
340.	Kurier Zakopański	Zakopane	1892	tygodnik
341.	Kuźniczanka	Zakopane	1912–1914	miesięcznik
342.	Praca Narodowa	Zakopane	1914–1915	dwutygodnik
343.	Przegląd Zakopiański	Zakopane	1899–1906	tygodnik
344.	Przewodnik Zdrowia ⁵	Zakopane	1895– 1918 –	miesięcznik
345.	Rocznik Podhalański	Zakopane – Kraków	1914	rocznik
346.	Zakopane	Zakopane	1907	dwutygodnik tygodnik
347.	Zakopane	Zakopane	1908–1914	dwutygodnik tygodnik
348.	Zakopianin	Zakopane	1899	dwutygodnik
349.	Gazeta Złoczowska	Złoczów	1913	tygodnik
350.	Polska Gazeta Kresowa	Złoczów	1913–1914	–
351.	Inserat	Złoczów		miesięcznik
352.	Kurier Aptekarski	Złoczów	1894	miesięcznik
353.	Dziennik Urzędowy c.k. Starostwa i c.k. Rady Szkolnej Okręgowej w Żółkwi	Żółkiew	1900–1914	tygodnik
354.	Dźwignia	Żółkiew – Brzeżany	1887–1888	dwutygodnik (oeb)
355.	Dziennik Rozporządzeń dla powiatu żywieckiego wydany przez c.k. Starostwo, Radę Szkolną Okręgową i Wydział Powiatowy	Żywiec	1906–1907	dwutygodnik
356.	Przewodnik Powiatu Żywieckiego	Żywiec	1900–1909	miesięcznik

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. Garlicka, *Spis tytułów prasy polskiej 1865–1918*, Warszawa 1978, s. 1–454; M. Галушко, *Українські часописи Тернополя і тернопільщини 1886–1944*, Львів 2008, s. 16.

⁵⁵ Prawdopodobnie pismo mogło być wydawane dopiero po 1918 roku.

1. Strona tytułowa „Tygodnika Urzędowego c.k. Starostwa w Wadowicach”

2. Oczenurowany egzemplarz „Tygodnika Tarnopolskiego” z 29 sierpnia 1904 roku

3. Strona tytułowa „Gazety Brodzkiej” z 15 czerwca 1896 roku

Prasa prowincjonalna w badaniach nad miazmami galicyjskimi doby autonomicznej. Geneza – charakterystyka – interpretacja